

Antisemitiska stereotyper i digitala medier

Katie Cohen, Lisa Kaati, Björn Pelzer, Nazar Akrami

FOI MEMO

Projekt/Project

Sidnr/Page no

Antisemitism i digitala miljöer

1 (21)

Projektnummer/Project no Kund/Customer

E64167

Utbildningsdepartementet

FoT-område

Inget FoT-område

Författare/Author

Katie Cohen, Lisa Kaati, Björn Pelzer,

Nazar Akrami

Datum/Date

2020-10-06

Memo nummer/Number

FOI Memo 7292

Antisemitiska stereotyper i sociala medier

Sammanfattning

I det här memot presenteras delar av den forskning och analys som gjorts inom ramen för de medel som FOI tilldelats av regeringen för att göra kartläggningar och analyser av antisemitism i digitala miljöer. Syftet med den här studien är att öka kunskapen om vilka stereotyper om judar som sprids på sociala medier idag och i vilken omfattning de förekommer. Vår forskning är databaserad och våra resultat baseras på data från sociala medier. Vår förståelse av stereotyper utgår från ett psykologiskt perspektiv och fokuserar således på stereotyper som mentala modeller. Studien som presenteras i memot gör inga anspråk på att ge en heltäckande bild av antisemitiska budskap eller antisemitiska stereotyper. Snarare bör resultaten ses som en inblick i några av de antisemitiska stereotyper som sprids på några av våra stora sociala medieplattor i nutid.

Undersökningen baseras på engelskspråkig data som inhämtats från Twitter, Reddit, Gab och 4chan under en sexmånadersperiod år 2019. Resultaten visar att av de inlägg som handlar om judar innehöll nästan 35 procent antisemitiska stereotypa beskrivningar av judar eller uttalanden som uttrycker fientlighet mot judar utan att anknyta till någon stereotyp. De stereotyper om judar som förekom mest frekvent i vår undersökning anknyter till föreställningar om judisk makt och judars roll som en hemlig pådrivande kraft bakom många stora politiska skeenden. Dessa stereotyper passar in i många av de konspirationsteorier som under de senaste åren har fått fäste i sociala medier.

Författarna vill rikta ett tack till Johan Fernquist och Alexandra Hallqvist som hjälpt till med annotering av inlägg samt kommit med värdefulla kommentarer och förslag.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medier

Memo nummer/Number
FOI Memo 7292

Innehåll

1	Inledning	3
1.1	Etiska överväganden	4
2	Stereotyper och fördomar	5
3	Antisemitism och stereotypers innehåll	6
4	Vanliga antisemitiska stereotyper	8
4.1	Stereotyper om judiska hot mot nationens värderingar och sammanhållning	8
4.2	Stereotyper om judisk manipulation och lögnaktighet	9
4.3	Stereotyper om judisk makt	10
4.4	Stereotyper om judar och pengar	11
4.5	Stereotyper om judars hat och blodtörst	12
4.6	Stereotyper om judiskt utseende	13
5	En analys av antisemitiska stereotyper i sociala medier	14
5.1	Frågeställningar	14
5.2	Källmaterial	14
5.3	Metod	15
5.4	Resultat	16
6	Diskussion	19

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

1 Inledning

Mycket tyder på att antisemitismen i Europa och USA har ökat under de senaste åren.¹ Enligt en undersökning från EU-organet *European Union Agency for Fundamental Rights* (FRA, Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter) anser 89 procent av de europeisk-judiska respondenterna² att antisemitismen i deras respektive hemländer har ökat mellan 2013 och 2018.³ Denna observation stöds av att även ett antal våldsdåd med antisemitiska motiv har uppmärksamats. Utöver de tre attacker mot synagogor som ägt rum mellan 27 oktober 2018 och 9 oktober 2019, utsattes judiska invånare i New York för en serie våldsamma hatbrott under december 2019.⁴ Tyskland och Frankrike har också rapporterat en ökning av antisemitiska hatbrott.⁵

Antisemitism i ord och handling hänger ofta samman med djupt rotade generaliserade föreställningar om att judar som grupp besitter egenskaper som gör dem farliga eller mindre värda. Antisemitismens historia kan spåras tillbaka åtminstone till antikens Grekland, där den egyptiske prästen Manethos spred en myt om hur det judiska folket hade fördrivits från Egypten på grund av sin orenhet och sin benägenhet att "äta egyptiska gudar".⁶ Med "egyptiska gudar" menades i det här fallet djur som i det gamla Egypten ansågs heliga, exempelvis katter, krokodiler och ibisfåglar, det vill säga de djur vars huvuden de egyptiska gudarna avbildades med. Då det enligt judisk religiös lag är förbjudet att äta de flesta av dessa djur, är Manethos påstående uppenbarligen fabricerat i syfte att väcka avsky mot judarna.

Antisemitismen har levt vidare såväl i romarriket som i den kristna och muslimska världen, både bland sekulära och religiösa grupper, samt inom ramen för varierande politiska ideologier. I modern tid har uppmärksamhet riktats mot antisemitism som finns i olika extremistiska ideologier, men inte så mycket mot den mer latenta form av antisemitism som genomsyrar hela kulturer och som tenderar att utlösas av kriser och samhällsförändringar.⁷ En rapport från Tel Avivs universitet visar till exempel att covid-utbrottet år 2020 ledde till en 18-procentig ökning av antisemitiskt hat i sociala medier.⁸

Internet och sociala medier är idag den främsta arenan för spridning av antisemitiska budskap.⁹ Antisemitism i digitala miljöer är inte begränsat till extremistiska eller politiskt vinklade kanaler, utan förekommer även på stora plattformar. Till exempel på Twitter, där den brittiska rapparen och aktivisten Wiley publicerade ett flertal antisemitiska meddelanden i juli 2020. Detta ledde så småningom till att hans konton på Twitter och Instagram, där han hade sammanlagt 940 000 följare, stängdes av permanent.¹⁰ Efter påtryckningar stängde även Facebook ner Wileys konton med hänvisning till att han sprider antisemitiska konspirationsteorier och stereotyper.¹¹ I samband med

¹ Webman, E. (red) (2020). *Antisemitism Worldwide – 2019 – General Analysis*. Tel Aviv University, The Kantor Center for the Study of Contemporary European Jewry, 2020.

² Sammanlagt 16 395 respondenter som identifierar sig som judar från 12 medlemsländer.

³ FRA, European Union Agency for Fundamental Rights (2018). *Experiences and perceptions of antisemitism. Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU*. Wien: FRA.

⁴ Helmore, E. (2019). New York's Jewish community on edge after string of Hanukkah attacks. *The Guardian*, 27 december 2019.

⁵ Cosse, E. (2019). The alarming rise of anti-semitism in Europe. *Human Rights Watch*. 4 juni 2019.

⁶ Moffic, E. (2019). *First the Jews: Combatting the World's Longest-running Hate Campaign*. Abingdon Press, Nashville.

⁷ Bergmann, W. (2008). Anti-Semitic attitudes in Europe: A comparative perspective. *Journal of Social Issues*, 64(2), 343-362.

⁸ Epstein, S. (red). (2020). *The COVID-19 pandemic has unleashed a unique worldwide wave of antisemitism*. Tel Aviv University, The Kantor Center for the Study of Contemporary European Jewry, 2020.

⁹ Zannettou, S., Finkelstein, J., Bradlyn, B., & Blackburn, J. (2018). A quantitative approach to understanding online antisemitism. *arXiv preprint arXiv:1809.01644*; FRA, European Union Agency for Fundamental Rights (2018). *Experiences and perceptions of antisemitism. Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU*. Wien: FRA.

¹⁰ White, A. (2020). Wiley permanently suspended from Twitter over antisemitic posts. *The Independent*, 29 juli 2020.

¹¹ CAA, Campaign Against Antisemitism (2020) *Wiley finally banned from Youtube following appeal by CAA*. 2 Augusti 2020.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

nedstängningen ändrade Facebook sina användarregler så att spridande av antisemitiska stereotyper inte längre är tillåtet.¹²

Antisemitism, liksom rasism, sexism, homofobi med mera, upprätthålls till stor del av *stereotyper*, det vill säga förenklade och generaliserade antaganden om specifika gruppers egenskaper. Alla former av antisemitism grundas i antagandet att judar utgör en homogen grupp som utmärker sig genom en specifik uppsättning negativa egenskaper.¹³ Dessa negativa stereotyper har åberopats som argument för diskriminering eller förföljelser. Stereotypernas innehåll tenderar att variera såtillvida att de anpassas till olika historiska, socio-ekonomiska och politiska situationer. I den samtida europeiska kulturen tycks innehållet i de stereotypa föreställningarna om judar skilja sig från innehållet i stereotypa föreställningar om andra etniska grupper som t ex romer eller muslimer. Judar associeras oftare med internationella finanser och världsherravälde än med utanförskap, våldsbrottslighet och fattigdom.¹⁴

De vitt spridda stereotyperna om judar som ett starkt och potentiellt hotfullt kollektiv har gett bärkraft åt föreställningar om att judar som kollektiv har burit ansvaret för bland annat sjukdomar¹⁵, finanskriser¹⁶ och terrorattacker¹⁷. Då dessa föreställningar utmynnat i förföljelser och pogromer är det viktigt att inkludera studier av stereotyper i studier av antisemitism. I detta memo undersöker vi vilka stereotyper om judar som förekommit i sociala medier under en sexmånadersperiod 2019. Källmaterialet utgörs av fyra engelskspråkiga sociala medier som är öppna och tillgängliga för alla: Reddit, Twitter, 4chan och Gab.

1.1 Etiska överväganden

Undersökningarna i det här memot bygger på inlägg som offentliga personer och privatpersoner har skrivit på digitala plattformar. All data är inhämtad från källor som är öppna och tillgängliga för offentligheten, det vill säga plattformar som vem som helst kan läsa på, utan inloggning eller medlemskap. För att skydda skribenternas identitet avstår vi från att publicera några citat från materialet.

Forskning som handlar om hatfulla och kränkande budskap leder emellanåt till ett dilemma kring huruvida det är möjligt att fullt ut göra forskningen begriplig utan att återpublicera några av de kränkande budskapen, och på så sätt göra sig delaktig i spridningen av dem. I det här memot har vi valt att av pedagogiska skäl ta med ett antal antisemitiska bilder, då vi anser att bilderna ger en fördjupad insyn i hur stereotyper om judar har spridits och levt vidare genom historien. Traditionellt har bilder varit en viktig del i antisemitisk propaganda; från den tidiga kristendomens dagar då läskunnigheten var låg, via bland annat rasbiologiska skisser och Hitlertidens övertydliga propaganda, till den meme- och bildkultur som präglar det sena 2010-talets internet.

¹² Hern, A. (2020) Facebook and Instagram ban antisemitic conspiracy theories and blackface. *The Guardian*, 12 augusti, 2020.

¹³ Bergmann, W. (2008). Anti- Semitic attitudes in Europe: A comparative perspective. *Journal of Social Issues*, 64(2), 343-362.

¹⁴ Wodak, R. (2018). The radical right and antisemitism. *The Oxford handbook of the radical right*, 61-85.

¹⁵ Finley, T., & Koyama, M. (2018). Plague, Politics, and Pogroms: The Black Death, the Rule of Law, and the Persecution of Jews in the Holy Roman Empire. *The Journal of Law and Economics*, 61(2), 253-277.

¹⁶ Stögner, K., & Bischof, K. (2018). International high finance against the nation?: Antisemitism and nationalism in Austrian print media debates on the economic crisis. *Journal of Language and Politics*, 17(3), 428-446.

¹⁷ Nyhan, B., & Zeitzoff, T. (2018). Conspiracy and misperception belief in the Middle East and North Africa. *The Journal of Politics*, 80(4), 1400-1404.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

2 Stereotyper och fördomar

Stereotyper är ett begrepp som inom socialpsykologi betecknar övergeneraliseringar av individuella beteenden och egenskaper utifrån gruppstillhörighet, exempelvis etnicitet, kön eller ålder.¹⁸

Stereotypiskt tänkande uppstår som resultat av delvis automatiska kognitiva processer som har utvecklats för att hjälpa oss att sortera intryck och undvika faror.¹⁹ Det första steget i stereotypbildning är *kategorisering*, antagandet att individer kan placeras in i olika grupper. Det andra steget är *generalisering*, antagandet att det finns en homogenitet inom en grupp vad gäller någon viss egenskap. Stereotyper är sociala företeelser, som bärs fram och delas av en grupp individer, då de inte bara förenklar kognitiva processer utan även kommunikation. Människor tycks ha en inneboende benägenhet att kategorisera och generalisera, som ett sätt att förenkla sin vardag. Därför har stereotyper väldigt lätt att fastna och spridas i en grupp eller ett samhälle.

Stereotyper är inte skadliga i sig, då de ofta rör vardagliga egenskaper (t ex att gamla gummor är kloka eller att rika människor spelar golf). Dock hindrar stereotyper människor från att se varandra på ett öppet och nyanserat sätt, och förstärker skillnaden mellan ”vi” och ”dem”. Det har visats att stereotypa uppfattningar om grupper vi inte tillhör (s k *utgrupper*) tenderar att vara mer negativt vinklade än stereotypa uppfattningar om grupper vi själva tillhör (s k *ingrupper*).²⁰ Dessa negativa stereotyper tenderar att aktiveras eller förstärkas i situationer då det föreligger en upplevd eller verklig konflikt eller konkurrenssituation mellan grupper.

Stereotypa föreställningar är ofta kopplade till värderingar. Ogrundade värderingar av individer baserade på gruppstillhörighet kallas för *fördomar*.²¹ Fördomar kan yttra sig rent känslomässigt, som ett obehag inför en viss grupp, men kan även ta sig uttryck i beteenden, exempelvis diskriminering eller särbehandling.²² Även i de fall då stereotyper och fördomar inte tar sig sådana uttryck kan det faktum att stereotyper oftast delas av en större grupp, kanske ett helt samhälle, vara problematiskt för de individer som drabbas. Att tillhöra en negativt stereotypiserad grupp kan leda till en ständig osäkerhet i möten med andra.²³ Att hela tiden behöva förhålla sig till den stereotypa bilden av sig själv innebär en energikrävande känslomässig och kognitiv belastning. En konsekvens av detta är ökad segregering, då stereotypiserade individer tenderar att undvika yrkesmässiga och sociala miljöer där de riskerar att utsättas för ytterligare stereotypisering.²⁴

¹⁸ Marx, D., & Ko, S. J. (2019). Stereotypes and Prejudice. I *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*.

¹⁹ Bodenhausen, G. V., & Macrae, C. N. (1998). Stereotype **activation** and inhibition. I J. R. Wyer (red.), *Advances in social cognition* (Vol. 1, pp. 1–36). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

²⁰ Brewer, Marilyn B. (1999). The psychology of prejudice: Ingroup love and outgroup hate?. *Journal of social issues* 55.3 (1999): 429–444; Hilton, J. L., & Von Hippel, W. (1996). Stereotypes. *Annual review of psychology*, 47, 237–271.

²¹ Marx, D., & Ko, S. J. (2019). Stereotypes and Prejudice. I *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*.

²² McConnell, A. R., & Leibold, J. M. (2001). Relations among the Implicit Association Test, discriminatory behavior, and explicit measures of racial attitudes. *Journal of Experimental Social Psychology*, 37, 435–442.

²³ Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.

²⁴ Woodcock, A., Hernandez, P. R., Estrada, M., & Schultz, P. W. (2012). The consequences of chronic stereotype threat: Domain disidentification and abandonment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103, 635–646

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

3 Antisemitism och stereotypers innehåll

Antisemitismens omfattning och uttryck har varierat genom historien, liksom de anklagelser som riktats mot judar. Föreställningar om judars förgiftande av brunnar och samarbete med antikrist har i modern tid ersatts av föreställningar om judars strävan efter världsherravälde genom kontroll av världsfinanserna eller spridande av socialism.²⁵ Många av de fördomar och stereotyper som riktats mot judar har däremot till ganska stor del varit sig lika, och även uppvisat ett mönster som är ganska unikt för den judiska folkgruppen. Många forskare och lekmän betraktar antisemitism som ett utslag av rasism,²⁶ medan andra anser den innehålla faktorer som överskrider och särskiljer den från andra former av hat mot det som upplevs främmande och annorlunda.²⁷ Enligt den tyska antisemitismforskaren Juliane Wetzel har den rasistiska antisemitismen minskat i modern tid och alltmer kommit att ersättas med kulturella och politiska varianter av antisemitism, som skiljer sig från de former av rasism som betraktar den andre som outvecklad, barbarisk och marginaliserad.²⁸ Ruth Wodak, lingvistikprofessor och expert på politisk diskurs, menar att den stereotypa föreställningen om judar präglas av rikedom, makt och sofistikation, varför antisemitism – till skillnad från renodlad rasism – drivs av avund snarare än förakt.²⁹

En socialpsykologisk modell som förklarar hur samma mekanism, det vill säga stereotypisering, kan få olika känslomässiga eller beteendemässiga utfall, det vill säga avund eller förakt (eller en kombination), är *the Stereotype Content Model* (SCM), som utformades i början av 2000-talet av socialpsykologen Susan Fiske och hennes kollegor.³⁰ Enligt SCM stereotypiserar människor varandra huvudsakligen utifrån två parametrar, nämligen hur vi uppfattar den andres *avsikt* att hjälpa eller skada (kallas i SCM *warmth*), och hur vi uppfattar den andres *förmåga* att genomföra sin avsikt (kallas i SCM *competence*).³¹ Denna process är enligt Fiske et al omedveten och evolutionärt betingad. Den har till syfte att hjälpa oss navigera sociala sammanhang genom att avgöra i vilken mån främlingar (personer som upplevs tillhöra en annan grupp) kan hjälpa eller skada oss. Utifrån de två bedömningskriterierna i SCM kan fyra huvudsakliga kategorier urskiljas: Den föraktade, den avundade, den beskyddade respektive den beundrade stereotypen.³² Även om en grupp ofta kan kopplas till stereotyper från fler än en kategori, är det inte ovanligt att någon av kategorierna dominerar i perceptionen av gruppen. SCM har fått stöd i uppföljande socialpsykologiska och neuropsykologiska studier, och det har också visats att de olika kategorierna kan kopplas till en viss känslomässig reaktion (se figur 1).³³

En orsak till den tidigare beskrivna skillnaden mellan nutida antisemitism och många andra former av etnisk diskriminering kan antas vara att judar idag tilldelas den avundade stereotypen, medan många andra minoriteter istället tilldelas den föraktade stereotypen.³⁴ Peter Glick, en annan socialpsykolog, menar att det kan vara relativt gynnsamt att som grupp tillskrivas den avundade under omständigheter då ingen konkurrens råder och ingen syndabock behövs. Gruppen betraktas då

²⁵ Wistrich, R. (1991). *Antisemitism, the Longest Hatred*. London, 1991.

²⁶ Se t ex Cousin, G., & Fine, R. (2012). A common cause: Reconnecting the study of racism and antisemitism. *European Societies*, 14(2), 166-185.

²⁷ Wistrich, R. S. (red.). (2013). *Demonizing the other: antisemitism, racism and xenophobia*. Routledge.

²⁸ Wetzel, J. (2014). Antisemitische Einstellungen in Deutschland und Europa. *Aus Politik und Zeitgeschichte* : 28-30.

²⁹ Wodak, R. (2018). The radical right and antisemitism. *The Oxford handbook of the radical right*, 61-85.

³⁰ Fiske, S.T., Cuddy, A. J. C., Glick, P. & Xu, J. (2002). A Model of (Often Mixed) Stereotype Content: Competence and Warmth Respectively Follow From Perceived Status and Competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878-902.

³¹ Cuddy, A. J., Fiske, S. T., & Glick, P. (2008). Warmth and competence as universal dimensions of social perception: The stereotype content model and the BIAS map. *Advances in experimental social psychology*, 40, 61-149.

³² Fiske, S. T., Cuddy, A. J., & Glick, P. (2007). Universal dimensions of social cognition: Warmth and competence. *Trends in cognitive sciences*, 11, 77-83.

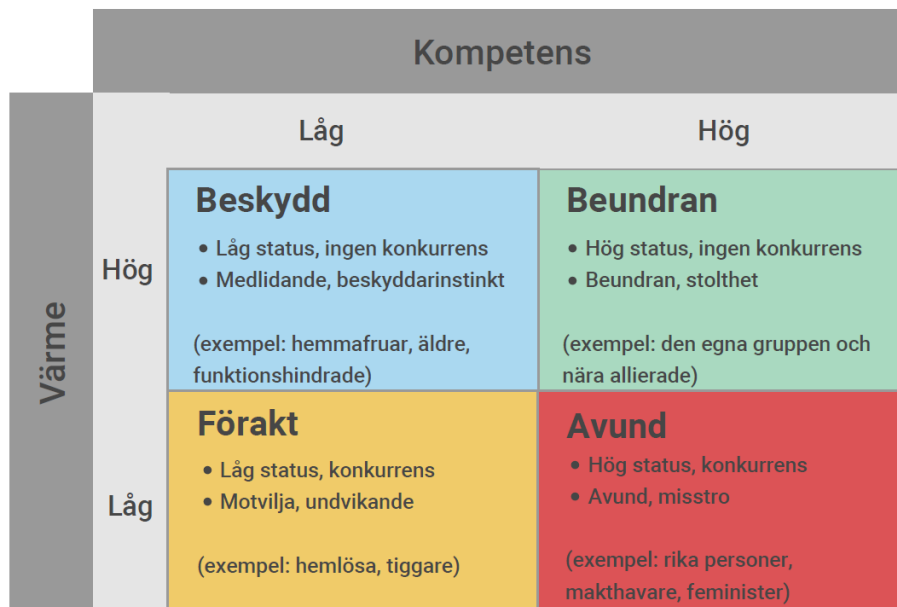
³³ Se t ex Cuddy, A. J. C., Fiske, S. T. & Glick, P. (2007). The BIAS Map: Behavior from Intergroup Affect and Stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(4), 631-648.

³⁴ Cuddy, A. J., Fiske, S. T., & Glick, P. (2008). Warmth and competence as universal dimensions of social perception: The stereotype content model and the BIAS map. *Advances in experimental social psychology*, 40, 61-149.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medier

Memo nummer/Number
FOI Memo 7292

som en tillgång för samhället i stort, blir tolererad och kanske beundrad. Men när ett samhälle upplever svårigheter, är det just de grupper som upplevs som kompetenta konkurrenter som blir de mest sannolika syndabockarna.³⁵

Figur 1. Stereotype Content Model (SCM), i vår översättning.³⁶

³⁵ Glick, P. (2002). Sacrificial lambs dressed in wolves' clothing: Envious prejudice, ideology, and the scapegoating of Jews. I *Understanding Genocide: The Social Psychology of the Holocaust* (L. S. Newman and R. Erber, eds.), pp. 113–142. Oxford University Press, London; Volpato, C., & Durante, F. (2009). Empowering the "Jewish threat": The protocols of the elders of Zion. *Journal of US-China Public Administration*, 6(1), 23-36.

³⁶ Fiske, S.T., Cuddy, A. J. C., Glick, P. & Xu, J. (2002). A Model of (Often Mixed) Stereotype Content: Competence and Warmth Respectively Follow From Perceived Status and Competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878-902.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

4 Vanliga antisemitiska stereotyper

I detta avsnitt går vi igenom några av de vanligaste stereotyperna om judar. Många antisemitiska stereotyper återkommer i olika skepnader genom historien, anpassade till rådande tidsanda och sociopolitiska förhållanden.³⁷ Det finns betydligt fler än de som beskrivs här, och många stereotyper hänger dessutom ihop på ett sätt att de kan vara svåra att skilja från varandra. Vi utgår från stereotyper som sprids i sociala medier idag (se kapitel 5), och beskriver kortfattat deras tankeinnehåll och ursprung.

4.1 Stereotyper om judiska hot mot nationens värderingar och sammanhållning

Många av de negativa stereotyper om judar som cirkulerat i europisk kultur från 1800-talet och framåt har rört sig kring en oro för att judar underminerar den kulturella och religiösa sammanhållningen i ett samhälle; till exempel genom sekularisering, eller genom att ersätta en nationell värdegemenskap med universella värderingar och idéer.³⁸ Dessa tankar hänger till stor del ihop med att det var svårt att ge den judiska folkgruppen en roll i de nationalistiska idébyggen som präglade det sena 1800-talet. Närvaron av en välintegrerad minoritet som saknade nationell tillhörighet sågs som ett hot mot den högt värderade homogeniteten i nationalstaten, samtidigt som den utgjorde ett hinder mot idealet ”ett folk, en stat”.³⁹ Frånvaron av nationell tillhörighet gjorde att dessa så kallade ”kosmopoliter” eller ”globalister” kom att förknippas med moderna fenomen som internationella finansmarknader, kommunism och liberala värderingar. Även judarnas lojalitet mot staten ifrågasattes.⁴⁰

I samtida invandringsfientliga miljöer är det en vanlig föreställning att judar förstör samhället genom att förespråka, eller rent av orkestrera, invandring och mångkultur. Dessa föreställningar vävs ibland ihop med så kallade folkutbytesteorier, det vill säga konspirationsteorier om att en global elit håller på att splittra de europeiska kulturerna genom att ersätta befolkningen med utomeuropeiska invandrare. Robert Bowers, som 2018 genomförde en massskjutning under en morgongudstjänst i en synagoga i Pittsburgh, gav uttryck för den här sortens föreställningar då han i ett flertal inlägg på den sociala medieplattformen Gab hävdade att judiska intressen låg bakom den invandring som han upplevde som ett hot mot sin nation.⁴¹

En annan vanlig stereotyp föreställning är att judar förstör samhället genom att sprida dekadens. Att inte tro på Jesus ansågs länge som något depraverat i sig. Judar har dessutom genom historien betraktats som intellektuella (i negativ bemärkelse, det vill säga världsfrånvända) och olämpliga att bruka jorden. Inom många auktoritära ideologier betraktas teoretisk bildning och analytiskt tänkande med skepsis, då de anses riskera att slå sönder sammanhållningen i ett samhälle och locka individer ifrån en sund och naturlig livsstil.⁴² Judarnas intellektualism, icke-kristenhet och förmodade liberalism eller bolsjevism har kommit att förknippas med dekadens. Det finns en föreställning om att judar inte bara är dekadenta i sig, utan också sprider ”moraliskt förfall” i form av pornografi, homosexualitet, droger, prostitution och Hollywoodfilmer.⁴³

³⁷ Wodak, R. (2018). The radical right and antisemitism. *The Oxford handbook of the radical right*, 61-85.

³⁸ Bergmann, W. (2008). Anti-Semitic attitudes in Europe: A comparative perspective. *Journal of Social Issues*, 64(2), 343-362.

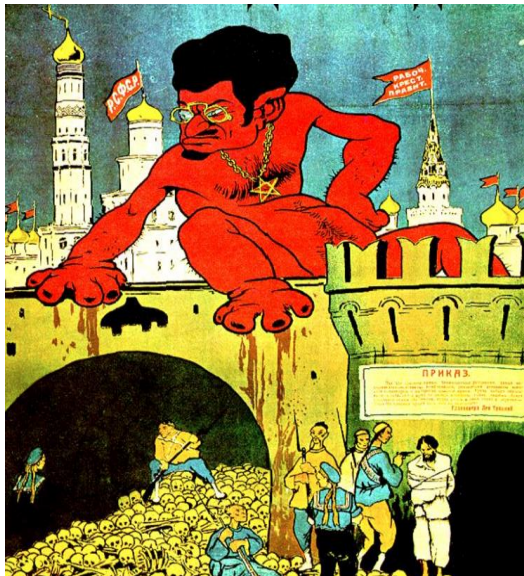
³⁹ Wodak, R. (2018). The radical right and antisemitism. *The Oxford handbook of the radical right*, 61-85.

⁴⁰ Bergmann, W. (2008). Anti-Semitic attitudes in Europe: A comparative perspective. *Journal of Social Issues*, 64(2), 343-362.

⁴¹ Amend, A. (2018) *Analyzing a terrorist's social media manifesto: the Pittsburgh synagogue shooter's posts on Gab*. Southern Poverty Law Center.

⁴² Wistrich, R. S. (red.). (2013). *Demonizing the other: antisemitism, racism and xenophobia*. Routledge.

⁴³ Wodak, R. (2018). The radical right and antisemitism. *The Oxford handbook of the radical right*, 61-85.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

a

b

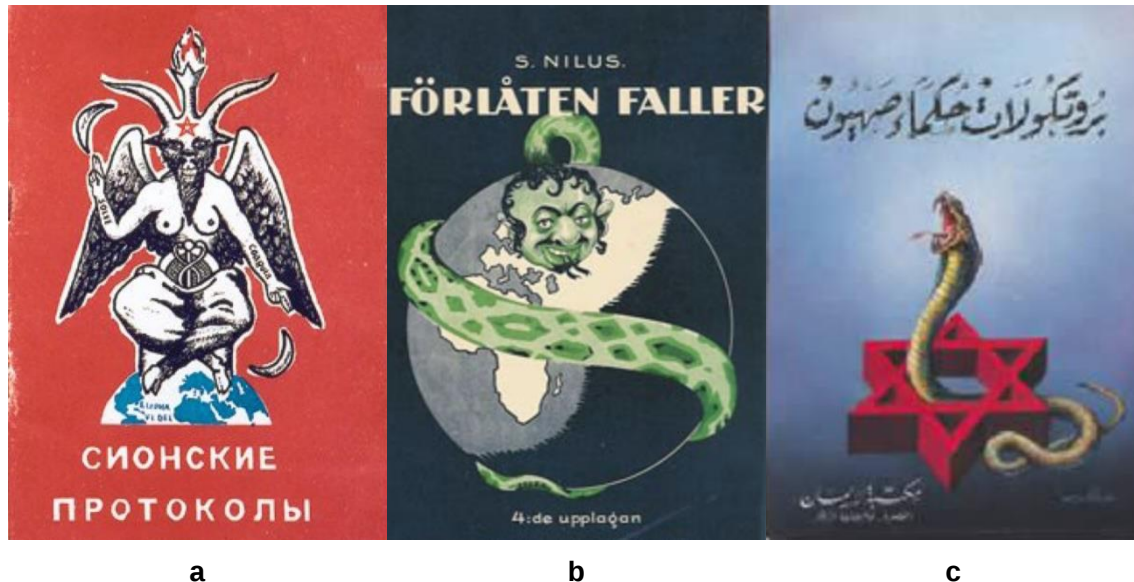
Figur 2. a. Propaganda mot "judisk bolsjevism", Ryssland 1919. **b.** Le Happy Merchant. En antisemitisk meme som blivit populär bland annat på 4chan under 2010-talet, här i form av en kommentar om att judar försöker försvaga samhället genom att normalisera HBTQ.

4.2 Stereotyper om judisk manipulation och lögnaktighet

Den judiska förskingringen och det påföljande misstänkliggörandet av judars lojalitet mot nationalstaten, har tillsammans med föreställningar om judars överlägsna intellekt och bildning gett upphov till en annan långlivad stereotyp: den om judar som essentiellt lömska och opålitliga. Det faktum att judar i århundraden utesluts ur gemenskapen i kristna europeiska samhällen vändes i det nationalistiska projektet mot dem själva. Man ansåg att judarnas avskildhet var ett tecken på en inneboende egenskap som gör att man aldrig riktigt kan lita på deras lojalitet mot staten.⁴⁴ Det kanske mest spridda nationalistiskt antisemitiska dokumentet är *Sions Vises protokoll*, ett falsarium som började spridas i Ryssland under tidigt 1900-tal där det presenteras en bild av en judisk sammansvärjning som manipulerar den allmänna opinionen genom att kontrollera media.⁴⁵ Även om *Sions Vises protokoll* sedan länge har bevisats vara ett förfalskat dokument, har föreställningen om att judiska intressen manipulerar media överlevt. De tyska nationalsocialisterna använde begreppet *Lügenpresse* (lögnpress) för media som de ansåg vara judisk, och i vissa nationella kretsar i Sverige används begreppet "judemedier" i bemärkelsen "opålitlig media".

⁴⁴ Wodak, R. (2018). The radical right and antisemitism. *The Oxford handbook of the radical right*, 61-85.

⁴⁵ Volpato, C., & Durante, F. (2009). Empowering the "Jewish threat": The protocols of the elders of Zion. *Journal of US-China Public Administration*, 6(1), 23-36.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

Figur 3. Olika versioner av Sions Visers protokoll: **a.** Originalupplagan på ryska, 1911. **b.** Den svenska översättningen från 1920. **c.** En egyptisk version från 1994.

Inom den förintelseförnekande antisemitismen är myten om judars opålitlighet ett viktigt element. Stereotypen används som ett sätt att försöka undergräva trovärdigheten från vittnen och andra som berättar om förintelsen.⁴⁶ En närbesläktad, och kanske mer samtida, företeelse är så kallad antisemitismförnekelse, det vill säga uppfattningen att judar som grupp utmålar sig själva som offer för en antisemitism som de själva till stor del har fabricerat, i syfte att tysta ned kritik mot sig själva.⁴⁷ Liksom förintelseförnekelse bygger antisemitismförnekelse på argumentet om judars opålitlighet och manipulation.

4.3 Stereotyper om judisk makt

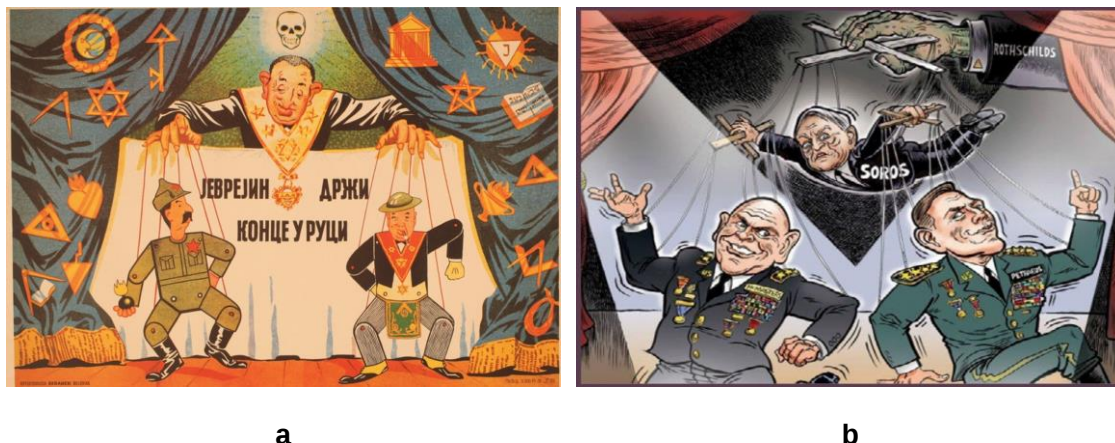
Under hela 1900-talet har det funnits en stereotyp bild av att judar som grupp utövar ett, till deras antal sett, oproportionerligt stort inflytande över politik eller finansväsende. Många av de mest spridda konspirationsteorierna går ut på att det är judiska sammansvärjningar som styr viktiga politiska organisationer och stater.⁴⁸ Den judiska försakingringen, som innebar att judar levde i de flesta europeiska länder, kom att betraktas som en infiltration, och misstankar väcktes om att ett judiskt nätverk med tentakler i viktiga samhällsfunktioner var i färd med att ändra samhällsordningen till sin fördel.⁴⁹ Det faktum att många europeiska judar vid denna tid hade hög social och finansiell status sågs som en bekräftelse på att de i hemlighet dominerade internationella finanser och politik.

⁴⁶ Bergmann, W. (2008). Anti-Semitic attitudes in Europe: A comparative perspective. *Journal of Social Issues*, 64(2), 343-362.

⁴⁷ Wodak, R. (2018). The radical right and antisemitism. *The Oxford handbook of the radical right*, 61-85.

⁴⁸ Kofta, M., Soral, W., & Bilewicz, M. (2020). What breeds conspiracy antisemitism? The role of political uncontrollability and uncertainty in the belief in Jewish conspiracy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 118(5), 900-918.

⁴⁹ Bergmann, W. (2008). Anti- Semitic attitudes in Europe: A comparative perspective. *Journal of Social Issues*, 64(2), 343-362.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

Figur 4. a. Poster från det tyskokuperade Serbien 1941. "Juden håller i strängarna". **b.** Amerikansk skämtteckning från 2017.

Den kultur som idag har uppstått kring många sociala medier har visat sig utgöra en mycket effektiv fästytta för konspirationsteorier, där det kanske mest aktuella exemplet är *QAnon*, som uppstod på 4chan 2017 och i stora drag går ut på att en grupp pedofiler från USA:s kulturella och politiska elit utövar hemlig kontroll över statsapparaten.⁵⁰ Det är symptomatiskt att även när det gäller konspirationsteorier som inte i grunden är antisemitiska, exempelvis *QAnon* eller folkutbytesteorin, brukar det snabbt uppstå versioner där judiska sammansvärjningar vävs in i någon form.⁵¹

4.4 Stereotyper om judar och pengar

De kanske äldsta och mest kända fördomarna om judar har att göra med pengar. Sedan den tidiga kristendomens berättelse om Judas som förrådde Jesus för 30 silverpenningar har judar porträtterats som snåla, giriga och oärliga i affärer. Under medeltiden anklagades judar regelmässigt för ocker, då många judar arbetade som penninglånare. Kyrkan hade förbjudit kristna att låna ut pengar mot ränta, och samtidigt var det förbjudet för judar att utöva de flesta andra yrken. Termerna "ockrare" och "jude" kom att bli nästan synonymt, något som lever kvar i vår tids språkbruk, till exempel i den engelska termen *to Jew someone*, att lura någon på pengar.

En föreställning som är nära besläktad med stereotypen om judar och makt är den om att judar som folkgrupp är oproportionerligt rika.⁵² Det bakomliggande antagandet är att judar har blivit rika på grund av sin girighet, en girighet som överskuggar alla andra värden, inklusive moraliska hänsynstaganden. Ofta anges girighet som drivkraften bakom mycket av den illvilja, kriminalitet, och lögnaktighet som judar anklagats för. Även girighet i överförd bemärkelse har ofta applicerats på judar; girighet efter makt, sex, berömmelse och så vidare.

⁵⁰ Eisele, I., & Benecke, M. (2020). Why the QAnon conspiracy theory is gaining popularity. *Deutsche Welle*, 27 september 2020.

⁵¹ Green, E. (2017). Why the Charlottesville Marchers Were Obsessed With Jews. *The Atlantic*, 15 augusti 2017.

⁵² Zick, A., Küpper, B., & Hövermann, A. (2011). *Intolerance, prejudice and discrimination-A European report*. Friedrich-Ebert-Stiftung: Berlin.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

Figur 5. a. En polsk amulett från 1900-talet föreställande en jude med pengar. Innehavandet av en sådan figur ansågs bringa rikedom och tur i affärer. **b.** Ett par penninglånare räknar sina pengar. 1465. **c.** En karikatyr av bankiren James de Rothschild. Publicerad i Frankrike år 1900 som en del av en kommentar till Dreyfus-affären. **d.** En version av Happy Merchant-memen.

4.5 Stereotyper om judars hat och blodtörst

Emellanåt tar sig de negativa stereotyperna och konspirationsteorierna extrema uttryck, där judiskhet förknippas med överjordisk ondska (till skillnad från mänskliga egenskaper som girighet och vällust). Det handlar då om *demonisering*, en speciell form av avhumanisering⁵³ där avhumaniseringen inte bara fråntar den andre sin mänsklighet, utan även tillskriver den övermänskliga krafter och fientlighet. Att reducera en människa till en demonisk varelse möjliggör moraliskt rättfärdigad förintelse av den andre. Därför tillhör föreställningarna om judar som blodtörstiga och hatiska de farligaste antisemitiska stereotyperna.

I den kristna världen har judar sedan kristendomens första tid (då den kristna gruppen främst identifierade sig genom att ta avstånd från sin föregångare) pekats ut som satansdyrkare, eller rent av satans medhjälpare. Som sådana misstänktes de för sataniska ritualer, med bland annat människooffer. Våldsamma passager i Gamla Testamentet har tagits upp som argument eller bevis på att judar är blodtörstiga, våldsamma och hatiska mot andra folk. Denna typ av anklagelser tillskrivs i nutid även staten Israel, som även anklagas för blodshämnd och etnisk rensning och till och med liknats vid Hitlertyskland.⁵⁴ Den kanske mest seglivade av antisemitiska demoniserande myter handlar om att judar ägnar sig åt rituella barnmord (s k *blood libel*), och kan spåras tillbaka till 1100-talet. Myten har återkommit gång på gång i både kristna och muslimska kontexter; så sent som 2014 gav Hamas-ledaren Osama Hamdan i en TV-intervju uttryck för uppfattningen att det var ett välkänt faktum att judar brukade slakta kristna i syfte att använda deras blod.⁵⁵

⁵³ Wistrich, R. S. (red.). (2013). *Demonizing the other: antisemitism, racism and xenophobia*. Routledge.

⁵⁴ Bergmann, W. (2008). Anti-Semitic attitudes in Europe: A comparative perspective. *Journal of Social Issues*, 64(2), 343-362.

⁵⁵ Moss, C. & Baden, J. (2014). Blood Libel: the myth that fuels anti-Semitism. *CNN Belief Blog*, 6 augusti 2014.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

a, b

c

Figur 6. a. En människoätande mantikora avbildad med toppig hatt och skägg för att symbolisera judiskhet. Från *The Salisbury Bestiary*, 1240-1250. **b.** Detalj från omslaget till boken "Sions matza"⁵⁶, författad 1984 av Syriens dåvarande försvarsminister. **c.** Detalj från tavlan "Sankt Simon av Trentos martyrskap genom judiskt ritualmord", 2020.

4.6 Stereotyper om judiskt utseende

Bilder har, på grund av sin potential att påverka oss känslomässigt, alltid varit viktiga i propaganda. I tider där läskunnigheten bland folket varit låg har bilder varit ännu viktigare än de är nu. Fram till 1200-talet avbildades judar generellt med en toppig hatt eller en gul cirkel på kläderna för att man skulle känna igen dem. Därefter har även fysiska attribut använts för att särskilja judar från icke-judar i visuella framställningar.⁵⁷ Näsan är förmodligen det mest kända stereotypiskt judiska attributet, men även hår, kroppsbyggnad och andra ansiktsdrag har vid olika tillfällen i historien påstått kunna särskilja judar från andra folk. Den symboliska framställningen av en girig person som plirande, kutryggig och handnuggande kom, på grund av myten om judars girighet, med tiden att bli synonym med judiskt utseende (se figur 5c och 5d). Överlag finns det en tradition av att i avbildningar och berättelser låta negativa egenskaper avspeglas i fysiska attribut som orenhet, fulhet, sjuklighet eller missbildning.⁵⁸ De mer eller mindre groteska utseenden som judar genom konsthistorien avbildats med bör alltså tolkas som symboler för inre karaktärsdrag. Nationalismen och den framväxande rasbiologin under 1800-talets andra hälft tog det symboliska till en konkret nivå, där en individs karaktär ansågs vara biologiskt betingad och hänga ihop med faktiska fysiska egenskaper. Nazitysklands antijudiska propaganda sammanfogade element och värderingar från rasbiologin med symboliska manifestationer av moraliska egenskaper, vilket kulminerade i de ökända karikatyren vars syfte var att väcka en både fysisk och moralisk avsmak för folkgruppen.

⁵⁶ Matza är det ojästa bröd som äts vid den judiska högtiden pesach, då man firar uttåget ur Egypten. Många av blodsanklagelserna mot judar går ut på att de använder kristet blod just för att baka detta bröd.

⁵⁷ Lipton, S. (2016). The First Anti-Jewish Caricature? *The New York Review of Books*, 6 juni 2016.

⁵⁸ Jacobson, M. F. (2000). Looking Jewish, Seeing Jews. *Theories of Race and Racism: A Reader*, 238-252

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

5 En analys av antisemitiska stereotyper i sociala medier

5.1 Frågeställningar

I det här memot studerar vi en specifik aspekt av antisemitism i sociala medier, nämligen judiska stereotyper. Vi studerar hur mycket det överhuvudtaget skrivs om judar på några av de stora sociala medieplattformarna, hur stor andel av det som skrivs innehåller stereotyper, och hur stor andel som innehåller andra former av fientlighet mot judar. De två huvudsakliga frågeställningarna är:

- 1) I vilken utsträckning förekommer negativa stereotyper eller annan fientlighet mot judar?
- 2) Vilka stereotyper om judar är mest förekommande?

5.2 Källmaterial

De källor som använts i studien är 4chan/pol/, Gab, Reddit och Twitter. Anledningen till valet av dessa källor är att de alla är stora sociala medieplattformar utan uttalad ideologisk inriktning. Urvalet representerar olika typer av sociala medieplattformar med olika användarregler och grad av moderering. De olika källorna beskrivs kort nedan.

- 4chan är ett engelskspråkigt diskussionsforum som tillåter användarna att dela bilder och kommenterar anonymt. 4Chan har ungefär 48 miljoner besökare per månad (enligt analysverktyget Similarweb). Underforumet 4chan/pol/ (*Politically Incorrect*) är 4chans populäraste underforum där det i skrivande stund postas ungefär 160 000 inlägg per dag.⁵⁹ På 4chan/pol/ diskuteras nyheter, politik och andra relaterade ämnen.
- Gab är ett socialt medium där användarna kan skriva meddelanden på upp till 300 tecken, så kallade *gabs*. Gab skapades i augusti 2016 som ett yttrandefrihetsvänligt alternativ till Twitter. Gab har ingen tydlig ideologisk inriktning men är populärt bland användare från radikalnationalistiska miljöer.⁶⁰ I skrivande stund har Gab 3 miljoner besökare i månaden enligt Similarweb.
- Reddit är en nyhetssida och ett diskussionsforum som kallar sig för ”the front page of the Internet”. Med sina 1,6 miljarder besökare per månad (enligt Similarweb) är Reddit en av de absolut mest besökta platserna på internet. Reddit har ingen ideologisk inriktning, och är öppet för alla typer av diskussioner.
- Twitter är ett socialt medium där användarna kan skriva upp till 280 tecken långa meddelanden. Det finns mer än 1,3 miljarder konton registrerade på Twitter och ungefär 186 miljoner användare är aktiva på Twitter varje dag.⁶¹

Vi har analyserat inlägg som publicerats på någon av de fyra olika medierna under den sexmånadersperiod som löpt mellan 1 april 2019 och den 30 september 2019. Vi har enbart analyserat text, alltså inte bilder eller filmer. När det gäller Twitter, som har oproportionerligt många inlägg jämfört med de övriga källorna, har vi skapat en datamängd bestående av en procent av alla tweets som publicerats under den aktuella perioden.

⁵⁹ För aktuell statistik om 4chan, se 4stats.io.

⁶⁰ Zannettou, S., Bradlyn, B., De Cristofaro, E., Kwak, E., Sirivianos, M., Stringhini, G., & Blackburn, J. (2018). What is Gab? A Bastion of Free Speech or an Alt-Right Echo Chamber? WWW '18 Companion. IW3C2 2018, Lyon: France

⁶¹ Q2 2020 Letter to Shareholders, 23 Juli 2020, Twitter.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

5.3 Metod

I ett första steg har vi plockat ut de inlägg som handlar om judar eller judiskhet. För att göra detta har vi använt oss av en engelskspråkig sökordslista. Listan innehåller bland annat termer som används synonymt med *Jew* eller *Jewish*, samt relaterade ord som vi tagit fram med hjälp av nyckelordsexpansion.⁶² Totalt innehöll 2 440 134 inlägg minst ett av sökorden, motsvarande 0,13 procent av alla inlägg. Tabell 1 visar det totala antalet inlägg, samt antal inlägg som innehöll ord från sökordslistan i de olika källorna under den valda tidsperioden.

Tabell 1: Antal analyserade inlägg i de olika datakällorna under den aktuella tidsperioden.

Källa	Antal inlägg (2019-04-01 - 2019-09-30)	Antal inlägg om judar eller judiskhet	Andel inlägg om judar eller judiskhet
4chan/pol/	16 443 306	1 063 076	6,50 %
Gab	6 476 517	174 875	2,70 %
Reddit	945 664 063	1 004 823	0,11 %
Twitter (1%)	918 876 857	197 360	0,02 %
Totalt	1 887 460 743	2 440 134	0,13 %

Utifrån de 2,4 miljoner inlägg som handlade om judar och judiskhet valdes 2 600 inlägg slumpmässigt ut för manuell analys. Innan analysen av de 2600 inläggen genomfördes en testannotering av ett representativt urval på 386 slumpmässigt valda inlägg⁶³ för att identifiera vilka kategorier av stereotyper vi kunde väntas hitta. Vart och ett av inläggen i det representativa urvalet analyserades manuellt av tre oberoende granskare. Granskarna kategoriserade inläggen i tolv olika kategorier. Dessa kategorier bestod av ett antal välkända stereotyper om judar, bland annat de som beskrivs i kapitel 4, men också stereotypen om judars gnällighet, samt kategorierna *Annan negativ stereotyp* och *Positiv eller neutral stereotyp*.

Kategorin som i kapitel 4 benämns *Stereotyper om judiskt utseende* var i denna undersökning bredare och handlade om allmän genetisk eller rasbiologisk underlägsenhet. De inlägg som inte innehöll stereotyper kunde placeras i någon av kategorierna *Fientlighet mot judar*, *Osäker (svår att tolka eller för lite information för att kunna tolka)* samt *Övrigt (varken stereotyp eller fientlighet mot judar)*. Resultaten av testannoteringen visade att ingen av kategorierna *Gnällighet*, *Annan negativ stereotyp*, eller *Positiv eller neutral stereotyp* förekom i materialet, samt att alla kommentarer i kategorin *Genetisk underlägsenhet* handlade om utseende. Analysen av de 2600 inläggen baserades därför på de kategorier som listats i tabell 2. Vart och ett av de 2 600 inläggen analyserades manuellt av minst två granskare vars uppgift var att kategorisera inläggen i de nio olika kategorierna (se tabell 2).

Kategorierna 1 - 6 är inte ömsesidigt uteslutande, utan ett och samma inlägg kan placeras i flera kategorier om det innehåller flera stereotyper. Inläggen i kategori 7 innehåller ingen stereotyp, men uttrycker en tydligt negativ attityd mot judar (t ex "död åt judarna", "jag hatar judar"). Inlägg som ifrågasatte förintelsen, eller innehöll uppenbart kränkande skämt placerades också i kategori 7 om de inte innehöll någon stereotyp. Inläggen som klassats som osäkra innehöll för lite information för att

⁶² För en beskrivning av metoden för att skapa ordlistor med nyckelordsexpansion, se Kaati, L. et al. (2019). *Digitalt slagfält. En studie av radikalnationalistiska digitala miljöer*. FOI, FOI-R-4813-SE, 2019.

⁶³ Teststorleken på 386 inlägg är tillräcklig för att ge en representativ bild (med 95-procentig säkerhet) av de strax över 2,4 miljoner inlägg som handlar om judar eller judiskhet. Det finns inget överlapp mellan dessa 386 inlägg och de 2600 inlägg som användes i studien.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

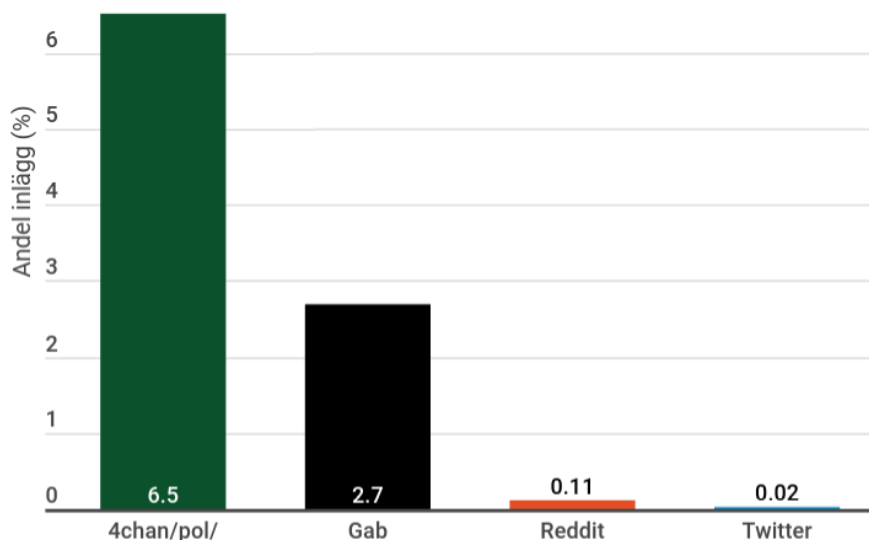
avgöra vad skribenten hade för avsikt att uttrycka. Detta gällde främst korta inlägg tagna ur sin kontext, samt inlägg som var skrivna på ett sätt som gjorde det svårt att förstå vad postaren menade (t ex oklar ironi, att postaren skrivit osammanhängande eller att inlägget är lösryckt ur en otillgänglig kontext).

Tabell 2: De kategorier som användes vid kodningen.

1	Hotar värderingar
2	Lögn
3	Makt
4	Pengar
5	Demonisering
6	Utseende
7	Fientlighet mot judar utan stereotyp
8	Osäker
9	Övrigt - varken uttryck för stereotyp eller fientlighet mot judar

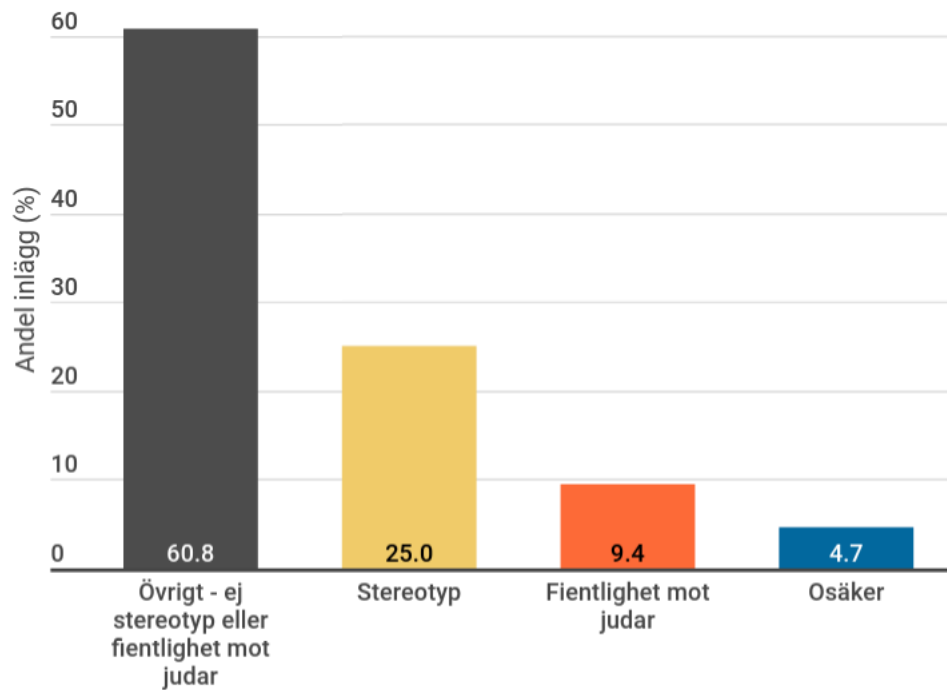
5.4 Resultat

Till att börja med plockade vi ut de inlägg i vilka det talas om frågor relaterade till judar eller judiskhet. Vi fann en stor variation mellan de olika källorna. Judar nämndes i störst utsträckning på 4chan/pol/ följt av Gab. På Reddit och Twitter nämndes judar i en mycket mindre utsträckning (se figur 7).

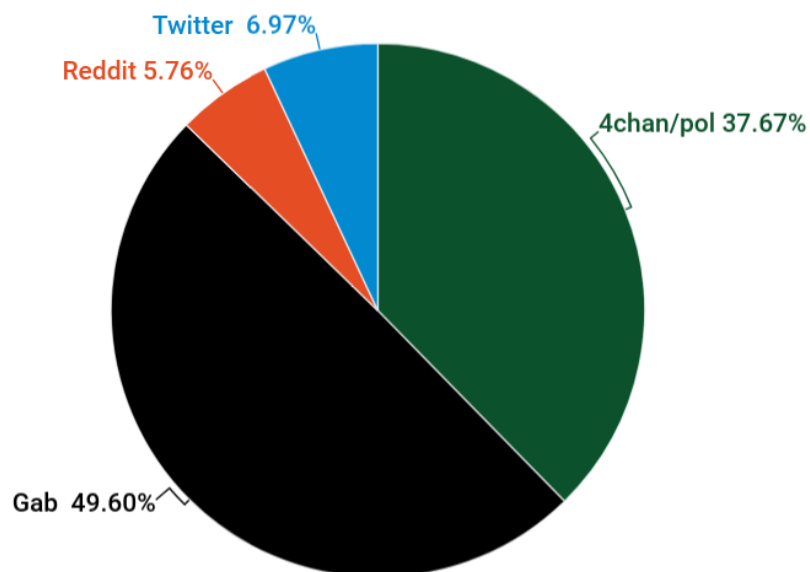
Figur 7. Andel inlägg (i procent) där judar nämns i de olika datakällorna.

För att svara på frågeställningarna analyserades en delmängd av de inlägg där judar nämndes. Nästan 35 procent av dessa innehöll fientlighet mot eller stereotypa beskrivningar av judar. Närmare 5 procent av inläggen klassades som osäkra, det vill säga att det inte gick att avgöra om de innehöll stereotyper eller antisemitism. Resultaten visas i figur 8.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

Figur 8. Andel inlägg som innehåller negativa stereotyper eller fientlighet mot judar.

Sammantaget för de fyra plattformarna innehöll nästan 35 procent av inläggen fientlighet mot eller stereotypa beskrivningar av judar, men skillnaderna är stora mellan plattformarna. Se figur 9.

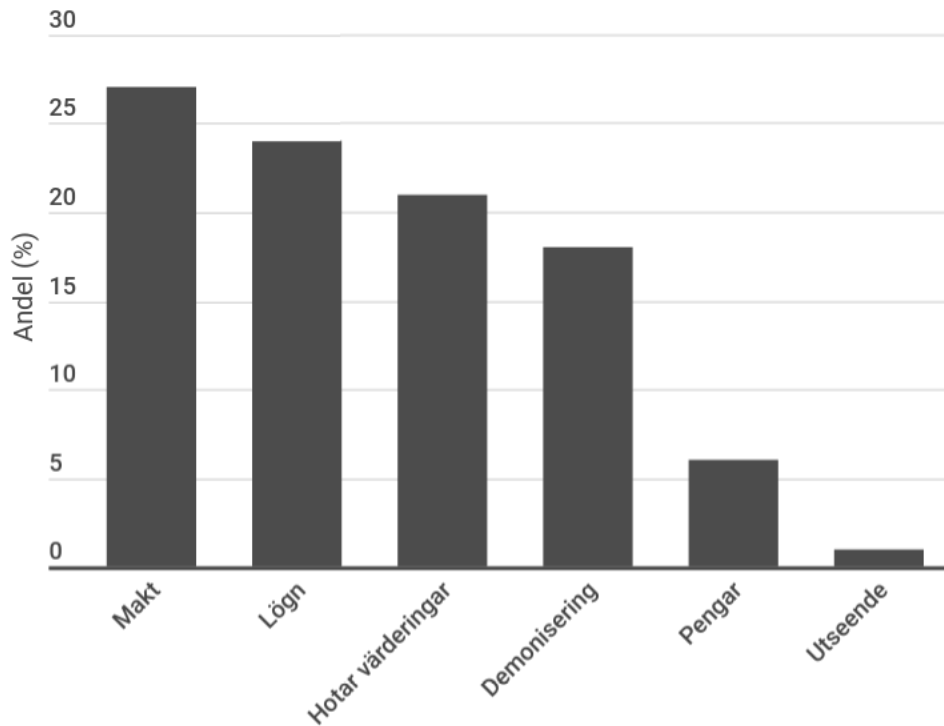
Figur 9. Fördelningen av de inlägg som innehöll fientlighet mot judar eller stereotyper.

Den andra frågeställningen handlade om vilka stereotyper som är vanligast. Resultaten visar att de vanligast förekommande stereotyperna handlade om judar och makt, följt av stereotyper om judar

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medier

Memo nummer/Number
FOI Memo 7292

som lögnare och manipulörer och stereotyper om judar som ett hot mot nationalstaten och den allmänna moralen. Den minst förekommande stereotypen i vår analys var kopplad till judiskt utseende. Fördelningen av de olika stereotyperna visas i figur 10.

Figur 10. Fördelningen av de olika stereotypa beskrivningar av judar som förekom i inläggen.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

6 Diskussion

Vi har studerat fyra stora sociala medieplattformar för att undersöka stereotyper om judar. De två frågor vi har haft för avsikt att svara på är: 1) *I vilken utsträckning förekommer negativa stereotyper eller annan fientlighet mot judar på de fyra plattformarna?* 2) *Vilka stereotyper om judar är vanligast på de fyra plattformarna?*

Gällande fråga 1 visade resultaten att 25 procent av de inlägg som handlade om judar innehöll negativa stereotyper och 9,4 procent gav uttryck för fientlighet mot judar. Det innebär att nästan 35 procent av alla inlägg om judar eller judiskhet innehöll fientliga attityder mot judar, antingen med eller utan stereotyp. Resultatet bör dock tolkas med försiktighet, då det fanns en mycket stor variation mellan de olika datakällorna, både när det gäller andelen stereotyper och uttryck av fientlighet och när det gäller andelen inlägg som överhuvudtaget nämnde judar.

Den stora variationen mellan datakällorna när det gäller andel inlägg som handlar om judar kan delvis förklaras av källornas grad av specialisering. Forumet 4chan/pol/, som hade den högsta andelen inlägg om judar och judiskhet, är specifikt ägnat åt diskussioner om politik. På Gab, som har den näst högsta andelen inlägg om judar, diskuteras framför allt nyheter och aktuella händelser i världen.⁶⁴ Twitter och Reddit, som har betydligt lägre andelar inlägg om judar, har en i det närmaste obegränsad bredd vad gäller samtalsämnen. Den manuella analysen visade att de flesta inlägg som innehöll något av sökorden handlade om politik, följt av teologi. Förhållandevis få av inläggen handlade om judiskt liv eller judisk kultur.

Den övervägande delen av stereotypa och fientliga inlägg om judar kom från två av källorna: Gab (49,6 procent) och 4chan/pol/ (37,7 procent). Sannolikt beror detta till stor del på samtalsklimatet på de olika plattformarna. Tidigare forskning visar att både 4chan/pol/ och Gab har en högre andel hatfulla kommentarer än både Twitter och Reddit.⁶⁵ Även skillnader i användarregler kan ha påverkat resultatet. Både 4chan och Gab har mycket begränsad moderering och användarregler som tillåter det mesta (inom ramen för amerikansk lag). På 4chan kan man dessutom vara helt anonym, vilket gör att ingen kan ställas till svars för de kommentarer och bilder som publiceras. Gab är det sociala medium som många avstängda Twitter-användare söker sig till. Även de Twitter-användare som inte uppskattar Twitters användarregler väljer i stor utsträckning att flytta till Gab.⁶⁶

Vad gäller fråga 2, *vilka stereotyper om judar som är vanligast förekommande*, visade resultaten att mer än en fjärdedel av inläggen med stereotyp innehåll gav uttryck för föreställningen att judar som grupp har makt över olika viktiga samhällsfunktioner. Nästan lika många gav uttryck för föreställningen att judar som grupp ägnar sig åt lögn och manipulation. I den sistnämnda kategorin fanns många inlägg som handlade om censur och begränsande av yttrandefrihet från judiskt håll. Sådana påståenden är nära besläktade med stereotypen om judisk makt, eftersom genomförande av censur och begränsande av yttrandefrihet förutsätter en viss makt över media och kommunikation.

Stereotypen om judar som samhällsförstörare, som splittrar folket och sänker den allmänna moralen,

⁶⁴ Zannettou, S., Bradlyn, B., De Cristofaro, E., Kwak, E., Sirivianos, M., Stringhini, G., & Blackburn, J. (2018). What is Gab? A Bastion of Free Speech or an Alt-Right Echo Chamber? *WWW '18 Companion*. IW3C2 2018, Lyon: France.

⁶⁵ Hatnivån på de olika plattformarna mäts exempelvis i Kaati, L. Cohen, K., Akrami, N., Shrestha, A., Fernquist, J., Pelzer, B., Welander, F. Isbister, T. (2019) *Digitalt slagfält. En studie av radikalt nationalistiska digitala miljöer*. FOI-R--4813--SE och i Zannettou, S., Bradlyn, B., De Cristofaro, E., Kwak, E., Sirivianos, M., Stringhini, G., & Blackburn, J. (2018). What is Gab? A Bastion of Free Speech or an Alt-Right Echo Chamber? *WWW '18 Companion*. IW3C2 2018, Lyon: France.

⁶⁶ Kalmar, I., Stevens, C., & Worby, N. (2018, July). Twitter, gab, and racism: The case of the soros myth. In *Proceedings of the 9th International Conference on Social Media and Society* (pp. 330-334).

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

är också relativt vanligt förekommande (över 20 procent av stereotyperna). Även denna stereotyp är ofta förknippad med konspirationsteorier och föreställningar om judisk makt, genom tanken att judarna sprider missämja, kaos, våld och förstörelse i syfte att förbereda sitt framtida maktövertagande.⁶⁷ De flesta politiska inlägg i materialet som inte handlar om Israel ger uttryck för en konservativ ståndpunkt där judar anses vara liberaler, kommunister, bolsjeviker och kulturmarxister, eller anses använda vänstern för att genomföra sin plan. Det förekom också många påståenden om att judar ägnar sig åt så kallat folkutbyte (se kapitel 4.1). Stereotypa föreställningar om judar som våldsamma, hämndlystna, blodtörstiga och hatiska var nästan lika vanliga, och förekom i nästan 20 procent av materialet. Denna stereotyp förekom ofta tillsammans med andra stereotyper.

Stereotyper om judar och pengar förekom inte lika stor omfattning (6 procent) som de tidigare nämnda stereotyperna. Förhållandevis få inlägg gav uttryck för stereotyper om judiskt utseende, något som skulle kunna bero på att sådana stereotyper tenderar att uttryckas i bild snarare än i text, men också i vissa fall skulle kunna ha att göra med en ökad medvetenhet om, och minskad tolerans mot, det uppenbart rasistiska i att betona upplevda fysiska särdrag hos olika folkgrupper. En annan möjlig tolkning är att exotifierande av utseende är reserverat för grupper som stereotypiseras som underlägsna (den föraktade stereotypen, se kapitel 3). Narrativet om judisk makt och infiltration blir starkare om judar kategoriseras som ”vita”, med vita privilegier.

Även här krävs en viss försiktighet i tolkningen av resultaten. För att kunna genomföra undersökningen behövde vi avgränsa ett hanterbart antal kategorier, det går inte att komma ifrån att det finns en viss godtycklighet i en sådan kategorisering; många av stereotyperna kan delas upp i undergrupper, de är ofta tätt sammanvävda med varandra och överlappar delvis. Stereotyperna om judisk makt, manipulation, och hot mot samhällets moral och värderingar ligger så nära varandra att de skulle kunna betraktas som ett kluster av stereotyper som ryms i det som Fiske med flera kallar ”den avundade stereotypen” och Glicks modell för syndabockstänkande (se kapitel 3). Utan att förneka att det genom historien också förekommit antisemitiska stereotyper som frammanar avsmak och förakt snarare än avund, kan det nog konstateras att dagens antisemitism till större delen bygger på föreställningar om judar som en kompetent och delvis farlig grupp.

I en tid med ökande medvetenhet om förtryck och diskriminering av etniska minoriteter synliggörs och ifrågasätts de stereotyper som framställer minoritetsgrupper som smutsiga eller ociviliserade. Detta gäller även den sorts stereotypa bilder av judar som användes i Hitlertyskland, som ofta var avhumaniserande och förnedrande. Däremot kan det vara svårare att medvetandegöra och ifrågasätta stereotypa uppfattningar om judar som rika, mäktiga och sektaristiska, eftersom dessa egenskaper inte förknippas med utsatthet.⁶⁸ Statsvetaren Andrei Markovits, som har fördjupat sig i bland annat europeisk antisemitism, menar att den samtida antisemitismen har påverkats av att hat och fördomar mot ”svaga” grupper inte längre är lika accepterat, medan hat och fördomar mot upplevda makthavare anses legitima. Antisemitiska fördomar i kontexten kritik mot mäktiga judar i Israel eller USA upplevs därför som mer rumsren än den ”gamla” rasbiologiska antisemitismen.⁶⁹

Alla sociala grupper utsätts i någon mån för stereotypisering, och de flesta individer stereotypiseras ibland någon annan. Det leder sällan till någon värre konsekvens än att den som stereotypiseras får en förenklad och onyanserad bild av andra grupper. Det finns inget som tyder på att stereotyper *per se* orsakar hat eller förföljelser mot folkgrupper, däremot finns det mycket som tyder på att de faciliterar sådana processer genom att användas som en form av moraliskt rättfärdigande. Några av

⁶⁷ Volpato, C., & Durante, F. (2009). Empowering the “Jewish threat”: The protocols of the elders of Zion. *Journal of USChina Public Administration*, 6(1), 23-36.

⁶⁸ Segalov, M. (2018). If you can't see antisemitism, it's time to open your eyes. *The Guardian*, 28 mars 2018.

⁶⁹ Markovits, A. S. (2003). European anti-Americanism and anti-Semitism. Similarities and differences. *Post-Holocaust and anti-Semitism*, 16 1–13.

Titel/Title
Antisemitiska stereotyper i sociala medierMemo nummer/Number
FOI Memo 7292

de stereotyper som vi har observerat i undersökningsmaterialet har använts för att underbygga rättfärdigande av våld mot judar, såväl historiskt som i nutid. Samtliga av de tre gärningsmän som oberoende av varandra har attackerat synagogor de senaste två åren har på sociala medier sagt sig tro på någon variant av folkutbytesteorin där judar ansetts ha det yttersta ansvaret. De långlivade djupt rotade stereotyperna om judar som ett kompetent, illvilligt och opålitligt kollektiv har sannolikt en roll i det återkommande skuldbeläggandet för såväl politiska skeenden som naturkatastrofer och pandemier. Med tanke på hur våldsamma konsekvenserna av dessa föreställningar kan bli, är det viktigt att uppmärksamma och utmana även de stereotyper som inte i första hand förknippas med utsatthet eller låg status.

Det är många viktiga frågeställningar som inte ryms inom ramen för det här memot, och därför får bli frågor för framtida forskning. Mer specialiserade analyser, exempelvis hur fördelningen mellan stereotyper och allmän judefientlighet ser ut på var och en av plattformarna, och en jämförande analys av hur fördelningen mellan de olika stereotyperna ser ut på de olika plattformarna, skulle kunna bidra med ytterligare kunskap om hur antisemitiska stereotyper får fäste i sociala medier. Framtida forskning bör även innehålla bredare analyser av stereotypisering på sociala medier, till exempel av huruvida mängden av antisemitiska stereotyper på ett forum korrelerar med mängden av andra stereotyper, till exempel om kvinnor eller muslimer.